

КОМПЛЕКСНАЯ РАБОТА ПА БЕЛАРУСКАЙ МОВЕ І ЛІТАРАТУРЫ

БЛАНК ЗАДАННЯЎ 10 клас

Варыянт 1

Заданне 1. Пазнайце слова па яго лексічным значэнні і вызначце яго родавую прыналежнасць. Адказы запішыце ў адпаведных слупках табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Узор:

Слова	Лексічнае значэнне	м. р. / ж. р.
запіс	Пісьмовая перадача, змест чаго-н.; запісаныя на паперы думкі, заўвагі і пад.	м. р.

Словы для даведкі: бездараж, брыль, гаць, рукапіс, цемрадзь, шынель.

Заданне 2. Слова можа мець адну, дзве, тры прыстаўкі. А можа не мець іх зусім. Размяркуйце наступныя словы па асобных слупках табліцы. У кожным з прапанаваных слоў вызначце прыстаўку (прыстаўкі).

Максімальная колькасць балаў – 6.

Скрутак, абясшкодзіць, беззаганны, бабуць, непахісны, абавязак, абаронца, абняць, выбары, высакамерны, выкладчыца (фізікі), пераапрацуца.

Заданне 3. Падбярыце да шасці з сямі слоў, пададзеных у табліцы, такія словы з наступнага абзаца, каб ад асноў кожнай пары можна было ўтварыць неаказіянальныя складаныя назоўнікі або прыметнікі (г. зн. яны павінны змяшчацца ў нарматыўных слоўніках літаратурнай мовы). Упішыце па шэсць падабраных і ўтвораных слоў у адпаведныя ячэйкі табліцы. Насупраць незапатрабаванага слова пастаўце ў другім і трэцім слупках прочырк.

Ахаваць, воля, вызначаць, значыць, ствараць, улада.

Заўвага: аснова слова з першага слупка павінна ў складаным слове ісці першай, а ў другім слупку ніводнае слова не павінна паўтарацца.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Узор:

кніга	друкаваць	кнігадрукаванне

Заданне 4. Вывучэнне геаграфіі Беларусі ўключае ў сябе апісанне разнастайных прыродных кампанентаў і рэсурсаў. Раскрыйце дужкі і размясціце назвы геаграфічных паняццяў у адпаведных слупках табліцы.

Максімальная колькасць балаў – 6.

(Балтыйска)Чарнаморскі водападзел
(Верхня)нёманская нізіна
(водна)ледавіковыя раўніны
(палітыка)геаграфічнае становішча
(фізіка)геаграфічнае раяніраванне
(цяжка)даступныя прыродныя рубяжы

Заданне 5. У заданні ўсе прыклады згрупаваны па пэўнай граматычнай прымеце. Але ў кожнай групе ёсць лішні прыклад. Знайдзіце і запішыце яго нумар у адпаведным слупку. Патлумачце свой выбар.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Узор:

Прыклады	Трэцяе лішняе (нумар)	Тлумачэнне
<i>1. Від сувязі паміж словамі ў словазлучэнні:</i> 1) вясёлыя канікулы; 2) вывучыць верш; 3) мая кніга.	2	1 і 3 – дапасаванне; 2 – кіраванне.

Заданне 6. Абапіраючыся на прыведзеныя ў левым слупку табліцы дзеясловы, складзіце шэсць фразеалагізмаў. Для гэтага выкарыстайце прапанаваныя ў наступным абзацы словы, ужываючы іх у форме патрэбнага склону і ліку. Запішыце складзеныя фразеалагізмы ў правым слупку насупраць адпаведных ім значэнняў.

Словы-кампаненты для складання фразеалагізмаў: *вуха, грудзі, да, з, змяя, камізэлька, лоб, на, паўабарот, рана, свой, сцяна, у, увесь, хоць.*

Заўвага: адзін з дзеясловаў павінен быць ужыты не ў форме інфінітыва.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Заданне 7. Перакладзіце тэкст на беларускую мову.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Фигурка изображала двух человек, нищих музыкантов, со скуластыми монгольскими лицами, узкими щелочками глаз и приплюснутыми носами. Крохотная деревянная скульптура, размером со спичечную коробку, не больше. Музыканты шли сквозь дождь и ветер, их лохмотья развевались, желтые лица были опалены солнцем. По выражению их лиц, по растянутым ртам было видно, что они поют нечто жалобное, однообразное, привычное. (По А. Рыбакову.)

Заданне 8. Суаднясіце назвы родаў (міжродавага ўтварэння), прыклады жанраў (цвёрдых форм вершаў) і ўзоры мастацкіх твораў. Адказ запішыце ў наступным спалучэнні: літара – рымская лічба – арабская лічба (напрыклад: А-IV-2).

Максімальная колькасць балаў – 6.

А Эпас	I Апавяданне, аповесць	1 “Новая зямля” Якуба Коласа, “Маці” А. Куляшова
Б Лірыка	II Камедыя, драма	2 “Роднае карэнне” М. Гарэцкага, “Непаўторная вясна” І. Шамякіна
В Драма	III Трыялет, санет	3 “Калісь глядзеў на сонца я...” і “Замёрзла ноччу шпаркая крыніца” М. Багдановіча
Г Ліра-эпас	IV Байка, апавяданне	4 “Паўлінка” Янкі Купалы, “Вечар” А. Дударова
	V Паэма, балада	5 “Дыпламаваны баран” Кандрата Крапівы, “На каляды к сыну” Змітрака Бядулі
	VI Санет, паэма	6 “Паміж пяскоў Егіпецкай зямлі...” М. Багдановіча, “Курган” Янкі Купалы

Заданне 9. Пазнайце пісьменнікаў на партрэтах і падпішыце іх, выбраўшы з пераліку адпаведнае імя. Вызначце, гэта псеўданім ці сапраўднае імя (закрэсліце непатрэбнае). Калі псеўданім, то напішыце сапраўднае імя.

Пералік імёнаў: Максім Багдановіч, Змітрок Бядуля, Уладзімір Караткевіч, Іван Мележ, Максім Танк.

Максімальная колькасць балаў – 6.

Узор:

Гэта <u>Яўгенія Янішчыц</u>	Гэта <u>Цётка</u>
Імя сапраўднае / псеўданім	Імя сапраўднае / псеўданім
Сапраўднае імя _____	Сапраўднае імя <u>Алаіза Пашкевіч</u>
_____	

Заданне 10. У 2024 годзе мінула 105 гадоў з таго дня, як была надрукавана адна з найлепшых п'ес Янкі Купалы, у якой і назва, і кожная дзейная асоба нясуць сімвалічную нагрузку. Найбольш верагодна, што ў аснове сюжэту гэтага твора ляжыць сямейная трагедыя роду Луцэвічаў, звязаная са стратай зямлі. Здагадайцеся, пра які твор ідзе размова.

Уявіце сабе, што вы прымаеце ўдзел у стварэнні трэйлера да фільма па гэтай п'есе. Ваша задача – адабраць тры найбольш яркія эпізоды (павінны быць у тэксце твора), якія будуць уключаны ў трэйлер, патлумачыць свой выбар і напісаць закадравы тэкст (да 200 слоў). У тэксце неабходна прадставіць асноўных герояў, расказаць, пра што фільм, але пры гэтым захаваць інтрыгу. Памятайце, што тэкст пажадана звязаць з выбранымі эпізодамі.

Для даведкі: трэйлер – кароткі відэаролік, які складаецца з найбольш відовішчых фрагментаў фільма і выкарыстоўваецца для анонсу або рэкламы.

Максімальная колькасць балаў – 6.